

Kronik

Er der behov for en anden dåbsteologi?

"Dåben er nemlig ikke tilstrækkelig for, at barnet kommer ind i det rette tilhørsforhold under Guds domæne. Der skal mere til," skriver kronikør og lektor Lars Sandbeck, som mener, at folkekirken har brug for en ny dåbsteologi. Foto: Leif Tuxen

8. januar 2019, kl. 21:00, opdateret 9. januar, kl. 12:41

Lars Sandbeck, Lektor ved Folkekirkenes Uddannelses- og Videnscenter

Dette er en kronik. Kronikken er udtryk for skribentens egen holdning.

Det er på høje tid, vi får kigget dåbsritualet efter i sømmene – ikke bare for at modernisere formuleringerne, men for at ændre på det teologiske indhold, så det stemmer bedre overens med et gudsbillede, en teologi og en frelsesforståelse, vi kan stå inde for

I DEN VERSERENDE DEBAT om folkekirkenes dåbsritual ser vi for tiden to positioner krydse klinger med hinanden. Den ene position hævder groft sagt, at dåbsritualet, både hvad angår form og indhold, er meningsfuldt og forståeligt (Merete Bøye), den anden position hævder (igen groft sagt), at dåbsritualet indholdsmæssigt giver mening, men at dets form og sproglige udtryk er uforståelig for såkaldt moderne mennesker (Birgitte Kragh Engholm). Mens den første position derfor ikke kan se nogen anledning til at lave noget som helst om i det nuværende dåbsritual, ønsker den anden position at foretage en sproglig modernisering af ritualet. Så skulle problemet nemlig være løst.

Jeg er af den opfattelse, at det nuværende dåbsritual både på grund af dets ordlyd og dets indhold ganske rigtigt for de fleste danskere i dag må forekomme temmelig uforståeligt. Men det er først og fremmest min opfattelse, at ritualet er baseret på en teologi, som stort set ingen mennesker i dag vil være i stand til at tro på eller opleve som meningsfuld. Og derfor bliver

ingen reelle problemer løst ved bare at modernisere ritualets udtryk. Vi skal langt snarere være glade for, at de fleste danskere ikke fatter en lyd af, hvad det i grunden er, vi siger til dem og deres børn i dåben.

Jeg indrømmer, at jeg ikke er begejstret for det nuværende ritual trods en række fine og smukke elementer i det. Ud over trosbekendelsens placering i tilspørgelsen, der får denne del af ritualet til at fremstå som et forhør eller en eksamen i den rette tro, som jeg gerne så ændret, drejer det grundlæggende problem sig om den dåbsteologi, ritualet baserer sig på og formidler videre i en form, som det har fået i 1912 (med et par uvæsentlige småændringer i 1992).

Dåbsteologien er luthersk og i særdeleshed baseret på Den Augsburgske Bekendelses (Confessio Augustanas) dåbssyn. Når vi kommer til faddertiltalen, indsniger der sig også et paulinsk element: det med at blive "indpodet i Kristus" – et for så vidt smukt billede, men desværre også et udtryk for en meget besynderlig forestilling, som jeg skal vende tilbage til.

Jeg vil nøjes med at fokusere på netop Den Augsburgske Bekendelses dåbssyn og det paulinske element for til sidst at forklare i almindeligt, "moderne" hverdagsprog, hvad det er, der – ifølge det nuværende ritual – sker i dåben.

FOR AT FORSTÅ DET NUVÆRENDE dåbsritual og dåbens mening må vi begynde med artikel 2 i Den Augsburgske Bekendelse. Den slår nemlig fast, at mennesket fra fødslen af i det øjeblik, det kommer til verden, "fødes med synd, det vil sige uden guds frygt, uden tillid til Gud og med begærlighed". Spædbarnet er derfor en synder, hvilket "virker fordømmelse, og som også nu medfører evig død for dem, der ikke genfødes ved dåben og Helligånden". Barnet bliver som naturligt født synder fordømt af Gud til evig død (altså fortabelse, som i andre artikler i Den Augsburgske Bekendelse karakteriseres som "pine uden ophør"), hvis ikke det bliver genfødt ved dåben og senere kommer til tro (ved Helligånden).

Læg mærke til, at intet menneske fra fødslen af kan kaldes et Guds barn. Den lutherske tanke er ikke, at vi er skabt med gudbilledlighed og derfor naturligt elsket af Gud, som var vi hans børn. Nej, tanken er i stedet, at vi er faldet radikalt bort fra skabelsens udgangspunkt, hvorfor vi netop ikke længere er Guds. Vi ved fra andre af Luthers skrifter, at mennesket enten tilhører Gud eller Satan. Enten er et menneske underlagt Guds domæne eller Satans domæne, og kun under Guds domæne kan et menneske siges at være Guds barn. Betyder det, at det udøbte barn så må ses som Satans ejendom, som Djævelens barn?

Dåbsritualet siger med al ønskelig tydelighed, at det først er med dåben, at Gud gør os til sine børn. Det sker ved, at Gud i dåben skænker os troen (selvom intet spædbarn endnu kan tro!) og syndernes forladelse: altså, en form for udrensning eller exorcisme af den arvesynd, barnet fødes med. Og denne dåbshandling er, som Den Augsburgske Bekendelses artikel 9 fastslår, ”nødvendig til frelse”, og artiklen fordømmer alle, der siger, ”at børn frelses uden dåb”.

Uanset hvilket tilhørsforhold man havde forud for dåben, er det klart, at man efter dåben ”skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus”, som det siges i dåbsritualet. Bemærk, at der står ”skal tilhøre” og ikke blot ”tilhører”. Dåben er nemlig ikke tilstrækkelig for, at barnet kommer ind i det rette tilhørsforhold under Guds domæne. Der skal mere til. Henvisningerne til Helligånden og troen er med til at understrege, at dåben ganske vist er nødvendig til frelse, men at den ikke også er tilstrækkelig til frelse. Hvis ikke troen (på Kristus) ved Helligåndens kraft indfinder sig i det døbte menneske, vil dåben trods alt det andet gode, den udvirker (udrensning af arvesynd), ikke få en egentlig frelsende effekt.

Og så det paulinske. I faddertiltalen, hvis ordlyd i dag ganske vist kun er af vejledende karakter i ritualen, siges det, at barnet ”ved dåben er indpodet i ham/Kristus”. At blive indpodet er et billede, Paulus betjener sig af blandt andet i Romerbrevets kapitel 11, og igen er der tale om etableringen af et tilhørsforhold, men også om mere end det.

Så vidt jeg forstår Paulus’ dåbsteologi, går den urimeligt kort fortalt ud på, at dåben fungerer som den handling, der så at sige kobler et menneske op på eller sammen med den frelsende kraft, som Jesu offerdød på korset har bragt ind i verden. Korset udgør for Paulus en slags kraftfelt, der beskytter imod djævel, synd og død og fører til frelse. Når et menneske kommer til troen på, at Kristus er Guds søn, som døde for vores skyld, forbliver denne tro frelsesmæssigt uvirksom, indtil den troende gennem dåben bliver indpodet i Kristus. Dåben sætter så at sige stikket i korsets kraftfelt, så der strømmer en ny energi ind i den troendes liv, der forvandler personen og sætter ham eller hende i stand til at leve et liv ”i Ånden” i modsætning til alle de ikke-troende og udøbte mennesker, der blot lever ”i kødet”, og det vil sige: under alle fordærvmagternes domæne med udsigt til evig fortabelse.

HVIS ALT DET, jeg netop har fremført om dåbsritualets underliggende teologi, ellers er korrekt, så er det i grunden ikke særlig vanskeligt at forklare de dåbsforældre, der ikke rigtig kender noget til indholdet i ritualen, hvad der sker i dåben. I en afklarende samtale kan man jo for eksempel sige følgende:

”Nu har I fået et barn, og det er et væsen, der er født med en ondskab, der er så slem, at Gud ikke vil kendes ved jeres barn. Derfor fordømmer Gud det, og det vil fra nu af komme til at leve et liv uden den beskyttelse og kærlighed, som Gud gerne vil give os. Jeres barn vil ikke få gavn af, at Jesus døde på korset for vores skyld, og til sidst vil det gå fortabt. Men fordi Gud ønsker at frelse også jeres barn, har han givet os muligheden for, at vores børn kan blive til nogen, han vil kendes ved som sine egne. Det kræver dog, at vi først renser jeres barn fra den ondskab, det bærer på, og det er det, der sker, når vi mødes på søndag og døber jeres barn i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn. I dåben opretter vi en effektiv forbindelse mellem jeres barn og den frelsende kraft, Gud har sat ind i verden. Det er det bedste, vi kan gøre for, at jeres barn ikke skal gå fortabt. Men I skal vide, at hvis ikke Gud sørger for, at jeres barn sidenhen kommer til at tro på Jesus, så virker dåben desværre ikke, og så kan vi jo kun håbe på, at Gud i den sidste ende vil frelse det alligevel.”

Hvis man som præst skulle være af den opfattelse, at en sådan dåbsteologi er god og sand og meningsfuld, ja, så er der vel ikke rigtig nogen grund til at ændre på noget som helst i det nuværende dåbsritual. Hvis man som præst derimod ikke finder den præsenterede dåbsteologi god, sand eller meningsfuld, er der i den grad grund til at begynde at overveje, om det ikke er på høje tid, vi får kigget ritualen efter i sømmene – ikke bare for at modernisere formuleringerne, men for at ændre på det teologiske indhold, så det stemmer bedre overens med det gudsbillede, den korsteologi og den frelsesforståelse, man kan stå inde for.

Men vi skal være klar over én ting: Vi kommer absolut ingen vegne ved blot at foretage sproglige og kosmetiske forandringer. Vi bliver i stedet nødt til at tænke dåbsteologien forfra og fra bunden af, og først når en sådan gennemtænkt teologi er på plads, kan vi langsomt begynde arbejdet med at give teologien en passende rituel form og formulering.

Jobmarked

Kristeligt Dagblad

It-chef

kristeligt Dagblad
Frist: 11.02.2019